

Lørdag morgen **Aftenposten** 2. desember 1967

Prof. Andenæs og rettstanken

Av professor
Johs. Andenæs

I et innlegg med denne overskrift i Aftenposten for 30. november tar h.r.advokat Wiesener min person og mine motiver opp til granskning. Det synes vanskelig for Wiesener å forstå at man kan være uenig med ham og samtidig være ærlig og uavhengig. Han finner forklaringen på mine standpunkter i at jeg har gått på akkord og tilpasset meg opinionen. Jeg anser denne form for diskusjon lite fruktbar, og skal la hans spekulasjoner om mine motiver ligge.

I sitt forrige innlegg forsøkte Wiesener å gi inntrykk av at det enkelte NS-medlem ble holdt ansvarlig for myrderiene i gasskammerne, til tross for at det «ikke stod et ord om gassovner i det programmet han meldte seg inn på». Han innrømmer nå at medlemmene ikke ble holdt ansvarlige for gasskammerne. Han bestrider ikke at de ble trukket til ansvar fordi de sluttet seg til et parti som stilte seg på fiendens side og som med dennes hjelp ville avskaffe vårt demokratiske forfatningssystem. Men nå prøver Wiesener seg med et annet argument: «heller ikke om landsforræderi sto det et ord å lese i Nasjonal Samlings program». Man får inntrykk av at det ikke fantes andre opplysningskilder om partiets virksomhet og standpunkter under okkupasjonstiden enn NS-programmet. Men forholdet er jo at gjennom aviser og radio, hver eneste dag gjennom 5 år, ble det gjort klart at NS støttet Tysklands sak

under krigen og at partiet gikk inn for den såkalte «nasjonale revolusjon». Dette var noe som et normalt menneske ikke kunne være uvitende om. At mange partimedlemmer samtidig mente at partiets politikk ivaretok landets virkelige interesser, er en annen sak. Det har betydning for den moralske bedømmelse, men ikke for den strafferettslige.

H.r.advokat Wiesener ironiserer over at jeg har innvendinger mot rettsoppgjøret og likevel finner at det stort sett hviler på et sunt rettslig grunnlag og er gjennomført på en måte vi kan være bekjent av. Han vil helst male i sort og hvitt. Oppgjøret var i hans øyne hevn, ikke rett, det var et misfoster, en bastard unnfanget i en tilstand av sterkt nedsatt bevissthet. Han synes å forveksle kraftuttrykk med argumenter. Skal man overhodet ta opp en diskusjon om rettsoppgjøret nå, så lang tid etter, burde det etter min mening være for å få en nyansert og lidenskapsløs drøftelse etter at tingene er kommet på avstand. En slik diskusjon kan man åpenbart ikke føre med Wiesener. Derfor ser jeg ingen grunn til å fortsette debatten.

Aftenposten 5. desember 1967

Lidenskapsløs sluttreplikk

av h.r.advokat
A. Wiesener

-Til prof. Andenæs' innlegg idag den 2. desember: Gjennom avisene fikk NS-folk under krigen neppe riktig informasjon. Avisene var dominert av tyskerne fra sommeren 1940. Utenlandske aviser var forbudt. Da de illegale aviser kom i gang, nådde de sjelden frem til NS-folkene. Radioen nådde dem bedre, men der ble de bare skjelt ut. Man kan ikke vente at de skulle identifisere London-propagandaen med objektivtgyldige facts.

Selv om vi forutsetter at det for såvidt var NS-folk som tok feil, og ikke London-propagandaen, så var dette dog en faktisk villfarelse. Og den har betydning, herr professor, for den strafferettslige bedømmelse. Ikke bare for den moralske.

Jeg har ikke sagt at prof. Andenæs ikke er ærlig. Man kan utmerket godt være kompromissinnstillet ut fra ærlig overbevisning. Men jeg har sagt at han ikke er uavhengig, idet han som lærer for de juridiske studenter ikke har lov til å relativisere rettsprinsippene.

På møtet i Juristforeningen spurte Andenæs meg — ikke i diskusjonen, men personlig ved styrebordet — om jeg mente at dommerne under rettsoppgjøret hadde dømt bevisst uriktig. Jeg svarte ettertrykkelig nei. Jeg skal vel vokte meg for å begå oppgjørets egen feil og beskyldte en hel del bra mennesker for å ha hatt et forsett, som ikke bare, ikke kan bevises, men som jeg heller ikke tror at de har hatt.

Jeg tror det hele er forklarlig på en ganske annen måte. For det første ut fra en gjennomgripende mangel på kjennskap til det menneskemateriell man hadde med å gjøre, men som man under krigen ikke hadde lov til å lære å kjenne. For det annet, og viktigste, ut fra en dyptgående bevissthetskrise etter 5 års mental påkjenning av historiens villeste verdenskrig. Nesten ingen har vært upåvirket av dette. Og den sterkt nedsatte rettsbevissthet som jeg har pekt på, er en uhyggelig realitet. Ikke bare et kraftuttrykk.

103005